EUROOPA PARLAMENT

2004 *2009*

Kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon

Brüssel, 11. juuli 2008

Raport kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni (LIBE) delegatsiooni visiidi kohta Küprosele (25.–27. mai 2008)

Rapportöör: Jeanine HENNIS-PLASSCHAERT

1. Visiidi eesmärk ja aeg

Seitsmest Euroopa Parlamendi liikmest koosnev delegatsioon külastas Küprost 25.–27. maini 2008. Delegatsiooni juht oli Martine ROURE (vt lisatud nimekiri – I lisa).

Visiidi eesmärk oli koguda teavet ja teha kohapeal kindlaks varjupaigataotlejate ja ebaseaduslike sisserändajate vastuvõtuga seotud olukord Küprosel, kontrollida keskuste tingimusi, hinnata, kuidas rakendatakse asjaomaseid Euroopa direktiive ja määrusi[1] ning vahetada seisukohti kodanikuühiskonna ja valitsusasutuste esindajatega. Küprose visiit järgnes samasugustele visiitidele Itaaliasse (Lampedusa), Hispaaniasse (Ceuta ja Melilla ning Kanaari saared), Prantsusmaale (Pariis), Maltale, Kreekasse, Belgiasse, Ühendkuningriiki, Madalmaadesse, Poolasse ja Taani.

Delegatsiooni visiidi keskmes olid kolm erinevat kinnist keskust (Famagusta kinnipidamiskeskus, Aradippou politseijaoskond, kinnipidamiskeskus plokk 10 keskvanglas) ja üks avatud vastuvõtukeskus (Kofinou vastuvõtukeskus).

[1] Nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2003/9/EÜ, millega sätestatakse varjupaigataotlejate vastuvõtu miinimumnõuded (vastuvõtudirektiiv – EÜT L 031, 06/02/2003 P. 0018 – 0025)

Nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiiv 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (menetlusdirektiiv – ELT L 326, 13/12/2005 P. 0013 – 0034)

Nõukogu 18. veebruari 2003. aasta määrus (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (II Dublini määrus – EÜT L 050, 25/02/2003 P. 0001 - 0010)

Teiste hulgas kohtus delegatsioon järgmiste isikutega:

- siseminister Neoklis SYLIKIOTIS
- töö- ja sotsiaalkindlustusminister Sotiroulla CHARALAMBOUS
- siseministeeriumi alluvuses kodanikeregistri ja migratsiooniosakonna direktor Anny SHAKALLI
- justiits- ja avaliku korra ministeeriumi alluvuses politseiameti asedirektor Marianna FRANTZI
- justiits- ja avaliku korra ministeeriumi alluvuses politsei välismaalaste ja sisserände üksuse superintendent Emilios LAMBROU
- justiits- ja avaliku korra ministeeriumi alluvuses politsei peainspektor Kyriaki LAMBRIANIDOU
- justiits- ja avaliku korra ministeeriumi alluvuses politseiinspektor A. LEONIDOU
- Siseministeeriumi alluvuses varjupaigateenistuse haldusametnikud Sotos KTORIS, Andreas CONSTANTINOU, Natasa ANDREOU, Kakia DEMETRIOU ja Agni PAPAGEORGIOU

Delegatsioon kohtus ka mitmesuguste organisatsioonide esindajatega, nagu:

- ÜRO pagulaste ülemkomissari büroo
- *Amnesty International*i Euroopa ja Kesk-Aasia programm
- *KISA* – tegevus võrdsuse, toetuse ja rassismivastase võitluse tagamiseks
- *Apanemi* – sooline võrdõiguslikkus
- *Future Worlds Centre*

Delegatsioon korraldas ühe visiiti kokkuvõtva pressikonverentsi. Visiiti kajastati Küprose meedias.

2. Taustateave

Oma ainulaadse geostrateegilise asendi ja 1. mail 2004. aastal ELiga ühinemise tõttu on Küprosest suhteliselt lühikese ajaga saanud üks peamisi varjupaigataotlejaid ja ebaseaduslikke sisserändajaid vastu võtvaid ELi riike. Küprose varjupaigasüsteem on ikka veel üsna uus, kuna Küprose ametiasutused võtsid varjupaigataotluse läbivaatamise vastutuse alles 2002. aasta jaanuaris. Enne seda otsustas ÜRO pagulaste ülemkomissari büroo, millised varjupaigataotlejad on tõelised pagulased.

2007. aastal esitas Küprose valitsuse kontrolli aluses saareosas varjupaigataotluse 6 789 uut varjupaigataotlejat. Elanike arvu arvestades võrduks see ligikaudu 600 000 uue varjupaigataotlusega Ühendkuningriigis või 800 000 uue varjupaigataotlusega Saksamaal. Kuigi taolistel teoreetilistel võrdlustel on teatavad piirid, on siiski ilmne, et Küpros oli (ja on siiani) mitmete tõsiste probleemide ees. Paljud ebaseaduslikud sisserändajad peavad Küprost eelkõige lävepakuks, mille ületamisel suunduda edasi teistesse ELi liikmesriikidesse.

On täiesti selge, et ainuüksi nende kolmandatest riikidest pärit ebaseaduslike sisserändajate suur arv, kes ületavad nn eraldusjoone, mis eraldab Türgi okupeeritud alasid ülejäänud riigist, põhjustab mitmeid konkreetseid probleeme ning seda tuleks pidada tõsiseks mureküsimuseks. Alla 1 % varjupaigataotlejatest ja ebaseaduslikest sisserändajatest siseneb Küprosele otse valitsuse kontrolli all olevate alade kaudu. Valdav enamik siseneb riiki üle nn eraldusjoone.

Teiseks mureküsimuseks on nn Ühendkuningriigi suveräänsed baasipiirkonnad (SBAd) Küprosel. Ühendkuningriigi ja Küprose vaheliste läbirääkimiste tulemusena sõlmiti 2003. aasta veebruaris vastastikuse mõistmise memorandum, mille alusel vastutab Ühendkuningriik (SBA haldamise kaudu) ebaseaduslike sisserändajate ja varjupaigataotlejate eest, kes sisenevad Küprosele otse suveräänse baasipiirkonna kaudu.

Küprosel on peamiselt kahte liiki keskusi:

- mitmed kinnipidamiskeskused (dokumentidega või dokumentideta) ebaseaduslikele sisserändajatele, kes ootavad tagasi- ja väljasaatmist. Olemasolev maksimaalne mahutavus on 179 inimest. Uus, 300 inimest mahutav kinnipidamiskeskus peaks kavakohaselt valmima 2011. aastaks. Kui kinnipidamiskeskused on täis, siis asutused lihtsalt lõpetavad inimeste vahistamise;
- Maksimaalselt 120 inimest mahutav avatud kinnipidamiskeskus varjupaigataotlejatele, kes ootavad lõplikku otsust oma varjupaigataotluse suhtes.

Pagulaseks tunnistamise ja pagulaste kaitse määr Küprosel:
Vt II lisa. Märkimisväärne on, et ÜRO pagulaste ülemkomissari büroo ei ole vaidlustanud madalat pagulaseks tunnistamise määra.
ÜRO pagulaste ülemkomissar rõhutab siiski, et menetlusi on võimalik parandada ja seetõttu ta ei vaidlusta järgmisi tavasid:

- Tunnustamissoovituste järgsete lõppotsuste tegemine võtab kaua aega (kuni kolm aastat);
- Keeruliste juhtumite otsuste (üldiselt võimalike tunnustamisjuhtumite) tegemine kestab kaua, millest tulenevalt neid ei tehta mõistliku aja jooksul.

3. Ametlikud menetlused varjupaigataotlejate saabumisel

Nagu kõigis liikmesriikides, kuulub varjupaigataotluse rahuldamine liikmesriigi ainupädevusse. Varjupaigataotlused tuleb põhimõtte kohaselt esitada viivitamata, riiki sisenemisel piiriületuspunktis. Kuid nt kui keegi sellest võimalusest n-ö hiljem kelleltki kuuleb, on tal ikka veel võimalik varjupaigataotlus esitada.

Varjupaigateenistus on koostanud varjupaigataotlejatele voldiku (kus selgitatakse, kuidas pagulasseisundit taotleda, kuidas saada elamis- või tööluba, kirjeldatakse pagulaste õigusi ja kohustusi, selgitatakse, kellel on õigus saada sotsiaalabi ning esitatakse teave pagulasseisundi andmise aluseks olevate küsitluste kohta). Varjupaigataotluse vormid on saadaval kreeka, türgi, inglise, prantsuse, araabia, farsi, serbohorvaadi ja vene keeles. Kui puudub taotlusvorm keeles, mida varjupaigataotleja valdab (milles ta loeb ja kirjutab), võib paluda tasuta tõlgi abi. Kui varjupaigataotleja on kodutu, peab ta sellest ametnikku teavitama, et saaks võtta vajalikud meetmed majutamiseks.

Pärast varjupaigataotleja küsitlemist esitab eriväljaõppe saanud ametnik asjakohase raporti ja hinnangu varjupaigateenistusele ning varjupaigataotlejale antakse nn kinnituskiri (mis tõendab, et ta on varjupaika taotlenud). Pärast kinnituskirja kättesaamist peab varjupaigataotleja taotlema ka välismaalase raamatut ja ajutist elamisluba (mõlemad tasuta). Lisaks peab varjupaigataotleja läbima meditsiinilise läbivaatuse 3 päeva jooksul pärast kinnituskirja kättesaamist.

Positiivse otsuse järel saab varjupaiga taotleja tunnustamiskirja, milles kinnitatakse talle antud seisund (pagulasseisund, täiendav kaitse või elamisluba humanitaarsetel kaalutlustel). Kui otsus on negatiivne, saab taotleja kirja, milles esitatakse põhjused, ja taotlejal on õigus otsus

kirjas nimetatud aja jooksul edasi kaevata. Pagulasseisundi läbivaatamise amet (The Refugee Reviewing Authority) vastutab varjupaigateenistuste poolt tagasi lükatud varjupaigataotluste läbivaatamise eest.

Kuni varjupaigataotluse suhtes lõpliku otsuse langetamiseni on varjupaigataotlejal õigus:

- viibida seaduslikult Küprosel ja seal vabalt ringi liikuda;
- taotleda tööd põllumajandus- ja loomakasvatussektoris (ainult 6 kuu möödudes);
- saada kinnituskirja ettenäitamisel sotsiaalameti (Social Welfare Office) kaudu sotsiaalabi. Kuni sotsiaalabitaotlus põhjalikult läbi vaadatakse, võib sotsiaalamet anda esimese meetmena teatava summa esmavajaduste rahuldamiseks;
- saada tasuta arstiabi (aastasissetuleku alusel);
- saada haridust (saatjata alaealised ja varjupaigataotlejate alaealised lapsed).

Pagulasseaduse kohaselt (artikkel 7) on kinnipidamine lubatud kohtu korralduse alusel ja maksimaalselt 32 päeva jooksul, juhul kui varjupaigataotleja on hävitanud või minema visanud oma isikuttõendavad dokumendid või kui ta kasutab võltsitud dokumente. Isikut võib kinni pidada ka siis, kui tema varjupaigataotlus lükati tagasi (selle lükkasid tagasi nii varjupaigateenistus kui ka pagulasseisundi läbivaatamise amet) ja tema suhtes on väljastatud väljasaatmiskorraldus. Pärast 32 päeva möödumist varjupaigataotleja vabastatakse.

Välismaalaste ja immigratsiooniseaduse ning asjaomaste kohtulahendite kohaselt on kinnipidamine võimalik ka väljasaatmis- ja kinnipidamiskorralduste alusel (mille on väljastanud kodanikeregistri ja migratsiooniosakonna direktor). Kõnealuse korralduse võib väljastada, kui isik oli enne oma varjupaigataotluse esitamist riigis keelatud ebaseaduslik sisserändaja ja/või juhul, kui isikule on määratud kuriteo eest vanglakaristus (> 1 kuu), mille järgselt on isik nn soovimatu sisserändaja. Kinnipidamine väljasaatmis- või kinnipidamiskorralduse alusel on piiramatu. Väljasaatmiskorralduse täitmine lükatakse edasi kuni varjupaigataotluse suhtes lõpliku otsuse tegemiseni. Haldusaktiks peetavat väljasaatmis- ja kinnipidamiskorraldust võib vaidlustada Küprose Vabariigi Ülemkohtus, esitades *habeas corpuse*e taotluse ja/või põhiseaduse artikli 146 kohase taotluse. Küprose õigussüsteem ei näe ette otsuse regulaarset kohtulikku läbivaatamist.

4. Kahe kinnise kinnipidamiskeskuse külastamine (25.05.2008)

4.1. Famagusta kinnipidamiskeskus Larnacas

Famagusta kinnipidamiskeskus on üks väiksematest kinnipidamiskeskustest justiits- ja avaliku korra ministeeriumi alluvuses. Kinnipidamisasutus on politseijaoskonna esimesel korrusel. Asutus mahutab maksimaalselt 22 inimest. Külastuse ajal viibis kinnipidamiskeskuses 6 süürlastest meessoost kinnipeetavat, 1 meessoost kinnipeetav Iraanist ja 1 meessoost kinnipeetav Pakistanist. Hoone on aegunud, kuid külastuse ajal oli see puhas ja vastuvõetav. Kaebuste ja elanike pahameele tõttu, mis tipnes mõned aastad tagasi rahutustega, on kinnipeetavad kohustatud „sisse" jääma ega saa territooriumil vabalt ringi liikuda, kuigi see on okastraadist taraga ümbritsetud. Küprose ametiasutuste esindajad osutasid, et nad töötavad parajasti välja olukorra lähitulevikus lahendamise võimalust. Kongide uksed on nii päeval kui öösel lukustamata. Igas kongis on kell, mida kinnipeetavad saavad märkuandmiseks kasutada, kui nad midagi vajavad. Soovi korral ja/või kui töölolev ametnik seda vajalikuks peab, on võimalik pöörduda tõlgi või meditsiinitöötaja poole. Kinnipeetavate õigusi selgitavad vormid olid saadaval piisaval arvul ja 7 erinevas keeles. Vähemalt üks kinnipeetav väitis, et ta ei tea täpselt, miks ta vahistati ja miks teda kinni peetakse. Tema sõnade kohaselt ootab tema varjupaigataotlus endiselt läbivaatamist, samal ajal kui tema

naisel ja lastel (keda kinni ei peeta) on nüüd tema kinnipidamise tõttu igapäevaelus tõsiseid toimetulekuraskusi. Üldiselt näib, et enamik kinnipeetavaid kõnealuses kinnipidamiskeskuses on vahistatud pärast õiguskaitsetöötajatega kokkupuutumist, nad leiti olevat ebaseaduslikud sisserändajad ja ootavad nüüd üleviimist teise kinnipidamiskeskusesse, et neid saaks riigist välja saata.

4.2. Aradippou politseijaoskond

Aradippou politseijaoskond asub Famagusta kinnipidamiskeskuse lähedal, teel Larnacast Nicosiasse. See on väga nüüdisaegne hoone, mis võeti kasutusse 2004. aastal. Politseijaoskonna esmane ülesanne on tagada piirkonnas politseijärelevalve. Lisaks on jaoskonnas 8 kongi, põhimõtteliselt on need mõeldud riigis seaduslikult viibivate kuriteos kahtlustatavate isikute kinnipidamiseks. Kui ebaseaduslike sisserändajate jaoks ette nähtud kinnipidamiskohtades on kohad täis, majutatakse ebaseaduslikud sisserändajad erandkorras ka Aradippou politseijaoskonda. Kõnealusel juhul teevad Küprose ametiasutuste töötajad kõik võimaliku, et ebaseaduslikud sisserändajad ei puutuks kokku riigis seaduslikult viibivate kuriteos kahtlustatavate isikutega. Asjakohast tagatist ei suudetud siiski anda. Hoone mahutab maksimaalselt 16 kinnipeetavat. Mehed ja naised on eraldatud. Perekondi ja alaealisi põhimõtteliselt kinni ei peeta; nende eest hoolitsevad sotsiaalhoolekandeasutused. Üle 16 aasta vanuseid alaealisi saab kinni pidada ainult siis, kui nad on sooritanud kuriteo.

5. Kohtumine VVOdega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega (26.05.2008)

VVOd väljendasid oma muret seoses tegeliku juurdepääsuga varjupaiga taotlemisele. Nende sõnul on süvenevaks suundumuseks kohelda kõiki sisserändajaid kõigepealt ebaseaduslikena. Varjupaigataotlejate õigusi selgitava voldiku jaotamine ja selle (ning tõlgete) kättesaadavus jätab kindlasti soovida. VVOd kritiseerisid karmilt ka menetlemata taotluste ja kaebuste menetlemisaja pikka ületamist. ÜRO pagulaste ülemkomissar on saanud kaebusi selle kohta, et on 2002. aastal esitatud avaldusi, mille kohta ei ole ikka veel otsust tehtud.

Pärast varjupaigataotluse esitamist on VVOde väitel varjupaigataotlejal praktikas väga piiratud võimalused kasutada oma õigusi ning õigust saada sotsiaalabi/sotsiaaltoetusi ning eelkõige majutust. Ainuke avatud vastuvõtukeskus Küprosel on Kofinou vastuvõtukeskus, mis on väga väike ja kuhu ei võeta üksikuid mehi. Tegelikult eeldatakse, et varjupaigataotlejad leiavad ise endale majutuse ja vajalikud vahendid igapäevakulude katteks. VVOde sõnul keelduvad Küprose ametiasutuste töötajad lisaks süstemaatiliselt haavatavate isikute olukorda arvesse võtmast. Individuaalne hindamine erikohtlemist vajavate isikute kindlakstegemiseks näib olevat ebapiisav või puudub see täiesti.

Küprose seadustega ei ole haldusarestile tähtaegseid piiranguid. Ehkki ametiasutuste esindajad väidavad, et reeglina on kinnipidamise kestuseks maksimaalselt 6 kuud, esineb ka pikaajalist kinnipidamist (üle 24 kuu), enamasti juhtudel, kui isikuid, kelle varjupaigataotlus tagasi lükati, ei saa (mitmesugustel põhjustel) välja saata päritoluriiki või transiitriiki ja/või juhtudel, kui varjupaigataotlejad kandsid väiksemate kuritegude eest karistusi (väljasaatmiskorralduse täitmine lükatakse kuni varjupaigataotluse suhtes lõpliku otsuse langetamiseni edasi, kuid mitte kinnipidamiskorralduse täitmine). Küsimustele kinnipidamisotsuste regulaarse kohtuliku läbivaatamise kohta ei saadud vastuseid. Väike arutelu vallandus õigusabile juurdepääsu osas. Näib, et puudub juurdepääs tasuta õigusabile, kui (tagasilükatud varjupaigataotlusega) varjupaigataotlejal endal ei ole piisavalt rahalisi vahendeid õigusabi eest maksmiseks.

VVOdel on üldiselt juurdepääs varjupaigataotlejatele ja kinnipeetavatele. Kuid on esinenud mitmeid juhtumeid, kus politsei on juurdepääsu takistanud. VVOde esitatud kaebused, isegi politsei vastu suunatud kaebuste sõltumatule uurimiskomisjonile (loodi 2004. aastal) esitatud kaebused on tagasi lükatud kui alusetud.

6. Kohtumine haldusvolinik (ombudsman) Eliana NICOLAOUga (26.05.2008)

Ombudsman, sõltumatu organ, on kirjutanud varjupaigataotlejate olukorra kohta mitmeid aruandeid. Ta märgib nendes eelkõige järgmisi probleeme: taotluste läbivaatamise aeg, eriti piiratud võimalused saada arstiabi ja sotsiaalteenuseid ning kolmandate riikide kodanike kinnipidamine pärast väljasaatmis- ja kinnipidamisotsuse tegemist. Ehkki ikka on veel lahendamata probleeme, märkis ombudsman, et viimaste aastate jooksul on tehtud edusamme.

Ombudsman on seisukohal, et valitsuse otsus piirata varjupaigataotlejate õigust töötada ainult loomakasvatus- ja põllumajandussektoris on õigusvastane, ja ta kustub valitsust üles otsust uuesti läbi vaatama.

7. Avatud vastuvõtukeskuse külastamine (26.05.2008)

Kofinou vastuvõtukeskus

Kofinou vastuvõtukeskus on Küprose ainuke avatud vastuvõtukeskus. Keskus alustas tööd 2004. aasta jaanuaris ning see asub 3 km kaugusel Kofinou külast, teel Nicosiast Limassoli. Kofinou vastuvõtukeskus on siseministeeriumi, täpsemalt varjupaigateenistuse (Asylum Service) alluvuses. Keskuse igapäevast töökorraldust ja toimimist juhib Kofinou munitsipaalvolikogu (Community Welfare Council of Kofinou).

Keskus, mis koosneb18st nelinurksest kokkupandavast ehitisest, mahutab maksimaalselt 120 inimest. Nelja ehitist kasutatakse halduseesmärkidel, neli ehitist on ühiskasutuseks ja kahes ehitises asub sanitaarsõlm. Ülejäänud 8 ehitist on kasutuses varjupaigataotlejate isiklike ruumidena. Kõigis ehitistes on kliimaseadmed. Hiljuti parandati laste mänguväljakut ja selles tehakse veel mõned parandused. Keskus võtab vastu perekondi ja eelkõige üksikuid naisi. Toitu toob kohalik toitlustusettevõte vastavalt keskuse elanike toitumissoovidele ja -vajadustele. Elamistingimused on üldiselt lihtsad, kuid kõik on puhas ja standardile vastav. Meelelahutusvõimalused on tagatud. Samal ajal tuleb rõhutada, et kõnealune keskus on oma materiaalse infrastruktuuri ja isoleeritud asukoha tõttu pikaajaliseks viibimiseks sobimatu.

Kuna tegemist on avatud keskusega, võivad asjakohaseid isikuttõendavaid dokumente omavad keskuses viibijad vabalt ringi liikuda. Prostitutsiooni ärahoidmiseks on kõigil keskuse elanikel ja ka kõigil külalistel kohustus kanda oma nimi keskusesse sisenemisel ja sealt väljumisel registreerimisraamatusse. Kuid ühistransport otse keskusest Küprose peamistesse linnadesse ja tagasi puudub. Keskuse elanikel soovitatakse oodata bussi kindlaks määramata kohas tee peal, keskusest ligikaudu 2 km kaugusel. Kui tekib erivajadus keskuse juures peatumiseks (nt halbade ilmastikuolude tõttu), helistavad keskuse töötajad ja annavad teada Limassoli-Nicosia vahel regulaarliinil sõitvatele bussidele, et nad maanteelt kõrvale pöörduksid ja keskuse juures peatuksid.

Nicosia ülikool viib Kofinou keskuses läbi programme. Kõnealuseid programme rahastab Euroopa Pagulasfond ja nende eesmärk on keskuse elamistingimuste parandamine, paremate haldusmenetluste loomine, parema sotsiaalabi ja psühholoogi teenuste pakkumine.

8. Kolmanda kinnise kinnipidamiskeskuse külastamine (26.05.2008)

Kinnipidamiskeskus plokk 10 Nicosias

Kõnealune kinnipidamiskeskus asub Küprose pealinnas keskvangla territooriumil. Keskus on määratud nendele kinnipeetavatele, kes ootavad tagasi- ja väljasaatmist. Keskus mahutab maksimaalselt 80 inimest. Keskus on justiits- ja avaliku korra ministeeriumi alluvuses. Külastuse hetkel viibis keskuses ligikaudu 40 mitmest rahvusest meessoost kinnipeetavat. Keskus asub kahel korrusel, mõlemal korrusel on sanitaarsõlmed. Hoone ja sisseseaded on väga lihtsad, kuid külastamise hetkel olid need puhtad. Ühte kongi paigutatakse kaks kinnipeetavat. Keskusel on kõik tavalise vangla tunnusjooned, kuid kinnipeetavad võivad päevasel ajal oma kongidest lahkuda.

9. Kohtumine siseminister Neoklis SYLIKIOTISega ning töö- ja sotsiaalkindlustusministri Sotiroula CHARALAMBOUSega (27.05.2008)

Minister Sylikiotis tervitas delegatsiooni soojalt ja märkis, et ta hindab asjaolu, et Euroopa Parlament teostab liikmesriikides valitseva olukorra üle järelevalvet ning kontrollib, kas ELi direktiive on nõuetekohaselt rakendatud.

Minister jätkas Küprose geograafilisest asendist tingitud olukorra rõhutamisega. *„Küpros on juba pikka aega olnud külalisi võõrustav paik. Saarele on tulnud palju rahvast. 2006. aastal tuli enamik sisserändajaid Liibanonist, aga ka Palestiinast, Süüriast ja Iraagist. Küpros on nende olukordadega toime tulnud ning olnud sillaks humanitaarabi üleandmisel."* Lisaks Küprose geograafilisele asendile tekitab Türgi okupatsioon tõsiseid probleeme, ütles minister. *„Saare põhjaosa on nagu suur must auk, mida paljud ebaseaduslikud sisserändajad kasutavad valitsuse kontrolli all olevasse Küprose piirkonda jõudmiseks."* Minister selgitas veel kord, et nn roheline joon, mille pikkus on üle 180 km, on *relvarahujoon ja mitte piir*. Seetõttu peab rangem kontroll käima käsikäes vältimatu vajadusega hõlbustada võimalikult suures ulatuses isikute vaba liikumist üle joone, kooskõlas ELi eraldusjoone määrusega.

Minister tunnistas, et mitte kõik varjupaiga taotlemise ja rändea seotud menetlused ei toimi veatult. Ta rõhutas koostööd VVOdega. *„Nende kriitikat kasutatakse poliitika parandamiseks ja paranduste rakendamiseks."* Praegu ootab Küprosel läbivaatamist üle 8 000 varjupaigataotluse. Minister nimetas varjupaigataotluse menetlemise pikka kestust ühe peamise läbivaatamistähtaja ületamise põhjusena ja tunnistas, et taotluste läbivaatamise eest vastutavates teenistustes peaks olema rohkem töötajaid ja parem sisseseade. Ehkki mitmed liikmesriigid on Küprosele raskuste ületamisel suureks abiks, oleks suurem solidaarsus ELi liikmesriikide vahel tervitatav.

2008. aasta esimeste kuude jooksul esitati 1 292 uut varjupaigataotlust ja väljastati 1 757 otsust. Vt ka II lisa. 6 varjupaigataotlejat said pagulasseisundi ja 40 riigis ajutise viibimise loa humanitaarsetel põhjustel. 795 taotlust lükati tagasi ja 936 toimikut suleti (taotleja lahkus riigist või varjab ennast).

Ministri sõnul pooldavad ametiasutused uusi linnalähedasi vastuvõtukeskusi, et varjupaigataotlejad ei oleks isoleeritud. Küpros võtab käesoleval aastal siseriiklikesse õigusaktidesse üle direktiivi 2005/85. Ministeerium on asutanud sõltumatu talituse, mis analüüsib kõiki ELi solidaarsusfonde, et kasutada kõnealuseid fonde kõige tõhusamal viisil.

Ministri sõnul otsustas valitsus üsna hiljuti, et kinnipidamise kestus ei tohiks reeglina ületada 6 kuud. Lisaks on ette nähtud uute, paremate elutingimustega kinnipidamisasutuste rajamine. Tasuta õigusabi ja nõustamise kohta tunnistas minister, et VVOde pakutavast õigusabist ei piisa.

Minister Charalambous ütles, et ÜRO pagulaste ülemkomissari bürooga toimub alaline dialoog ning et ta üritab parandada dialoogi teiste VVOdega. Minister osutas lisaks, et kavatseb laiendada sektorite arvu, kus varjupaigataotlejail on õigus töötada. Praegu piirdub sektorite arv loomakasvatus- ja põllumajandussektoriga ainult tööturualaste kaalutluste tõttu. Kollektiivlepingut (mis hõlmab kõiki töötajaid, seega mitte ainult varjupaigataotlejaid) ametiühingute ja põllumajandusühistute vahel kritiseeritakse kui ebarahuldavat. Käivad läbirääkimised uue lepingu üle. Küprosel puudub praegu riiklik miinimumpalk, kuid miinimumpalk on kehtestatud mitmel kutsealal. Ministri sõnul hõlmatakse vajadusel miinimumpalgaga rohkem kutsealasid.

11. Järeldused ja (täiendava) teabe nõuded

- **Praegune varjupaigataotlejate vastuvõtu võime on piiratud.** Kofinou keskus on ainuke vastuvõtukeskus varjupaigataotlejatele, kellel puudub Küprosel aadress. Keskus mahutab maksimaalselt 120 inimest ning sinna võetakse perekondi ja eelkõige naisi. Küprose ametiasutustel palutakse kinnitada, kas nad tõepoolest kavatsevad:
    - laiendada Kofinou keskuse vastuvõtuvõimet vähemalt 9 lisamaja võrra. Kui selline kavatsus on, siis palutakse täpselt näidata selle täideviimise kuupäev;
    - parandada ühistranspordivõimalusi;
    - lahendada üksikute meeste hädamajutuskohtade puuduse probleemi. Ja kui seda ei kavatseta, siis miks;
    - ehitada uue, asjakohastele standarditele vastava vastuvõtukeskuse (ka pikkadeks ajavahemikeks) vähem isoleeritud piirkonda. Kui selline kavatsus on, siis palutakse täpselt näidata selle täideviimise kuupäev.

- **Kõik VVOd väitsid, et individuaalne hindamine erikohtlemist vajavate isikute kindlakstegemiseks on ebapiisav või puudub täiesti.** Küprose ametiasutused selgitasid, et erikohtlemist vajavad isikud teeb eeskätt kindlaks sotsiaalamet, kuhu enamik varjupaigataotlejaid peatselt pärast varjupaigataotluse esitamist pöördub. Erivajadused *võidakse* kindlaks teha ka varjupaigataotleja küsitlemise vältel. Saatjata alaealiste varjupaigataotlejate puhul teavitab immigratsioonipolitsei varjupaigateenistust varjupaigataotluse esitamisest. Varjupaigateenistus teatab kohe sotsiaalametile, et nad võtaksid alaealise oma eestkostele. Piinamisohvrid saadetakse pärast nende kindlaks tegemist sotsiaaltöötaja poolt ja/või nende asjakohast väidet küsitlemisel kohe piinamisohvrite rehabiliteerimisüksusse. Lisaks selgitasid Küprose ametiasutused, et varjupaigateenistus juhib Euroopa Pagulasfondi kaasrahastatud projekti varjupaigataotlejatele sotsiaalabi ja psühholoogilise abi pakkumiseks. Kõnealust projekti rakendavad VVOd. Lisaks eespool esitatule palutakse Küprose ametiasutustel kinnitada, kas individuaalse hindamise (ja eelkõige erikohtlemist vajavate isikute kindlakstegemise) konkreetsed juhised on praegu olemas. Juhul, kui need on olemas, kas need on ka üldsusele kättesaadavad?

- **(Varjupaigateenistuse ette valmistatud) varjupaigataotleja õigusi selgitava voldiku levitamine ja kättesaadavus (samuti tõlge) näib olevat ebapiisav.** Küprose ametiasutustel palutakse teatada, kas nad kavatsevad voldiku levitamist ja

kättesaadavust parandada. Kui selline kavatsus on, siis palutakse täpselt näidata, kuidas ja milliseks kuupäevaks see täide viiakse.

- **Juurdepääs sotsiaalabile/sotsiaaltoetustele näib olevat raske.** Küprose ametiasutustel palutakse esitada ajakohastatud statistika, sealhulgas selgitus, kui paljud varjupaigataotlejad tegelikult kasutavad oma õigust regulaarsele sotsiaalabile. 2007. aasta statistiliste andmete analüüsist (VVOde poolt) ilmnes, et 95 % varjupaigataotlejatest ei tööta praeguse tööpoliitikaga lubatud sektorites ega saa sotsiaalabi.

- **Sektorid, kus varjupaigataotlejatel on õigus töötada, piirduvad praegu tööturualastel kaalutlustel loomakasvatus- ja põllumajandussektoriga.** Töö- ja sotsiaalkindlustusminister rõhutas, et pooldatakse töötamisvõimaluse laiendamist teistele sektoritele. Küprose ametiasutustel palutakse näidata, kas ja millal nad kavatsevad (mõned) piirangud kaotada.

- **Varjupaigataotluste menetlemise pikk kestus ja läbivaatamistähtaja ületamine.** Kõige värskema teabe kohaselt on varjupaigateenistusse võetud juurde varjupaigataotluse läbivaatamiseks 4 uut töötajat. Lisaks viidi juunis varjupaigateenistuse personal (5 taotluste läbivaatajat ja 1 sekretär) Nicosia immigratsiooniametisse, et nad koha peal varjupaigataotlusi läbi vaataksid. Üldiselt teeb varjupaigateenistuse personal ületunde, et kõik varjupaigataotlused võimalikult kiiresti üle vaadata. Küprose ametiasutustel palutakse esitada *struktureeritud* (lähi)tulevikukavad varjupaigataotluste õigeaegseks läbivaatamiseks ja praeguste läbivaatamistähtaja ületanud taotluste likvideerimiseks (ning uute läbivaatamistähtaja ületanud taotluste tekkimise vältimiseks).

- **Kohtu korraldusele või väljasaatmis- ja kinnipidamiskorraldusele järgnev kinnipidamine.** Küprose ametiasutustel palutakse:
  - esitada statistika, mis kajastab kohtu korralduse alusel kinni peetavate ja väljasaatmis- ja kinnipidamiskorralduse alusel kinni peetavate isikute protsendimäärasid;
  - selgitada vabastatud isiku (nt kohtu korraldusele järgnenud kinnipidamise kestuse maksimumaeg on ületatud, kuid isikuga seotud asi ei ole veel lahendatud) seisundit;
  - osutada, kas kinnipidamist kasutatakse viimase abinõuna ja kas on võimalik kasutada muid asjakohaseid, kuid vähem sunniviisilisi meetmeid;
  - täpsustada, kas pärast väljasaatmiskorralduse väljastamist on ette nähtud vabatahtliku tagasipöördumise aeg;
  - kinnitada, et väljasaatmis- ja kinnipidamiskorralduse alusel kinni peetavate isikute puhul on kehtestatud kinnipidamisaja maksimaalseks kestuseks 6 kuud;
  - osutada, kas on kavandatud alustada kinnipidamiskorralduste regulaarset kohtulikku läbivaatamist.

- **Piiratud juurdepääs õigusabile.** Asjaolu, et *mittekriminaalsete* juhtumite puhul puudub juurdepääs tasuta õigusabile, on tõsiselt murettekitav, sest kinnipeetud ja isikud, kellel ei ole piisavalt rahalisi vahendeid, et ise tasuda õigusabi eest, jäävad kaitsetuks. Küprose ametiasutused osutasid, et praegu kaalutakse mittekriminaalsete juhtumite puhul tasuta õigusabile juurdepääsu võimaldamist varjupaigamenetlusi käsitleva direktiivi 2005/85/EÜ ülevõtmise raames. Küprose ametiasutustel palutakse esitada aruanne selle tulemuste kohta ja võimalikud lahendused.

12. Nõukogu ja Euroopa Komisjoni avaldus

Kuigi Küpros on ühinenud ELiga kui tervik, valitseb Küprose Vabariigi valitsus tõhusalt riiki kuni rohelise jooneni ja ühenduse õigustiku kohaldamine rohelisest joonest põhja pool on 2003. aasta ühinemisakti protokolli nr 10 kohaselt peatatud. Rohelisest joonest on kujunenud väga tõsine ebaseadusliku rändega seotud probleem.

Nõukogu ja komisjon peaksid selle probleemi võtma arutusele praegu toimuvatel Euroopa Liidu ühinemisläbirääkimistel Türgiga. Türgi peaks hakkama oma kohustust täitma, sest mõju valitsuse kontrolli all olevale Küprose osale tekitab varsti olukorra, mis ei ole juhitav demograafilisest, poliitilisest ega rahalisest seisukohast.

Lisaks eespool nimetatud asjaoludele ja üldisemalt võttes tuleks märkida, et Türgi ja Frontexi vahelise kahepoolse esialgse lepingu osas ei ole viimase 18 kuu jooksul mingit edu saavutatud. See on täielikult vastuvõetamatu. Türgil ja ELil on viimane aeg jõuda ühisele arusaamisele kiire ja tiheda koostöö tähtsuse osas selles valdkonnas.

I LISA

Euroopa Parlament
Kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni delegatsiooni visiit Küprosele
25.–27. mai 2008

PROGRAMM

Pühapäev, 25. mai 2008

14:55	Saabumine Larnacasse, Küpros
16:30–17:30	Famagusta kinnipidamiskeskuse külastamine Larnacas
17:30– 18:00	Aradippou politseijaoskonna külastamine
18:00–19:00	Bussisõit Larnacast Nicosiasse, hotelli

Esmaspäev, 26. mai 2008

08:30–9:00	Sõit hotellist Euroopa Parlamendi büroosse Nicosias
9:00–10:00	**Kohtumine ÜRO pagulaste ülemkomissari bürooga** ja **VVOdega** (Euroopa Parlamendi büroos)
10:00–11:00	**Kohtumine haldusvolinik (ombudsman) Eliana NICOLAOUga,** (Euroopa Parlamendi büroos)
11:00–11:45	Sõit Kofinousse
11:45–13:15	**Kofinou vastuvõtukeskuse külastamine**

Kohal viibisid: siseministeeriumi varjupaigateenistuse esindajad Sotos Ktoris, Natasa Andreou ja Kakia Demetriou ning siseministeeriumi esindaja pr Papageorgiou.

13:15–13:40	Sõit restorani Kalymnos
13:40–15:30	Lõuna
15:30–16:30	Sõit kinnipidamiskeskusesse plokk 10 keskvanglas, Nicosias
16:30–18:00	**Kinnipidamiskeskuse plokk 10 keskvanglas külastamine Nicosias**
18:00–18:15	Sõit hotelli

Teisipäev, 27. mai 2008

8:30–9:00 Sõit siseministeeriumi

9:00–10:30 **kohtumine siseministri Neoklis SYLIKIOTISega ning töö- ja sotsiaalkindlustusministri Sotiroula CHARALAMBOUSega ning justiits- ja avaliku korra ministeeriumi esindajatega**

Kohal viibisid: Anny Shakalli, direktor, kodanikeregistri ja migratsiooniosakond, siseministeerium, Marianna Frantzi, politseiameti asedirektor, justiits- ja avaliku korra ministeerium, Emilios Lambrou, välismaalaste ja sisserände üksuse superintendent, politsei, justiits- ja avaliku korra ministeerium, Kyriaki Lambrianidou, peainspektor, politsei, justiits- ja avaliku korra ministeerium, A. Leonidou, inspektor, politsei, justiits- ja avaliku korra ministeerium, Sotos Ktoris, haldusametnik, varjupaigateenistus, siseministeerium, Natasa Andreou ja / või Kakia Demetriou, haldusametnikud, varjupaigateenistus, siseministeerium, Andreas Constantinou, haldusametnik, siseministeerium, Agni Papageorgiou, haldusametnik, siseministeerium.

10:30–10:45 Sõit Euroopa Parlamendi büroosse

10:45–11:30 **Pressikonverents Euroopa Parlamendi büroos**

11:30–11:45 Sõit hotelli

11:45–14:00 Lõuna

14:00–15:00 Sõit Larnaca rahvusvahelisele lennuväljale

16:00–21:30 Tagasilend Brüsselisse

Euroopa Parlament
Kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni delegatsiooni visiit Küprosele
25.–27. mai 2008

OSALEJATE NIMEKIRI

Euroopa Parlamendi liikmed

Martine ROURE (PSE) (delegatsiooni juht)
Jeanine HENNIS-PLASSCHAERT (ALDE) (raportöör)

Jean LAMBERT (Verts/ALE)

Adamos ADAMOU (GUE/NGL) (*kvoodiväliselt*)
Panayiotis DEMETRIOU (PPE-DE) (*kvoodiväliselt*)
Ioannis KASOULIDES (PPE-DE) (*kvoodiväliselt*)
Marios MATSAKIS (ALDE) (*voodiväliselt*)

Euroopa Parlamendi liikmete assistendid

Pauline CHAIGNE (Martine ROUREi assistent)
Nanda KELLY (Jeanine HENNIS-PLASSCHAERT'i assistent)
Emilie MIRDJANIAN (Roselyne LEFRANCOIS' assistent)

LIBE poliitilised nõustajad

Stavroula KALOPSIDIOTOU (GUE/NGL)
Annie LEMARCHAL (PSE)
Anders RASMUSSEN (ALDE)
Christine SIDENIUS (Verts/ALE)
Chiara TAMBURINI (GUE/NGL)

LIBE komisjoni sekretariaat

Ana DUMITRACHE
Cristina RODRIGUES

Euroopa Parlamendi büroo Nicosias

Tasos GEORGIOU (Euroopa Parlamendi büroo direktor)

Tõlgid

EL, EN, FR, DE, IT – 6 inimest

II LISA

	2008*		2007		2006		2005		2004		2003		2002		Kokku	
	Taotluste arv	Inimeste arv	Taotl.	Inim.	Taotl.	Inim.	Taotl.	Inim.	Taotl.	Inim.	Taotl.	Inim.	Taotl.	Inim.	**Taotl.**	**Inim.**
Esitatud taotlused	1 862	2 013	5 905	6 789	4 286	4 545	7 291	7 746	9 285	9 872	4 032	4 407	839	952	**33 500**	**40 610**
Otsused	**2 840**	**2 995**	**6 749**	**7 184**	**5 295**	**5 601**	**5 499**	**5 804**	**4 998**	**5 345**	**404**	**411**	**126**	**143**	**23 071**	**27 483**
a) varjupaigataotlejad, kellele anti pagulasstaatus	8	18	15	36	19	37	16	41	15	30	0	0	0	0	**73**	**162**
b) elamisluba humanitaarsetel kaalutlustel (sealhulgas täiendava kaitse pakkumine)	41	90	115	191	85	151	50	122	26	56	10	10	0	0	**327**	**620**
c) tagasilükatud taotlused	1 309	1 374	2 123	2 316	1 674	1 779	2 988	3 133	2 504	2 734	267	274	126	143	**10 991**	**11 753**
d) suletud toimikud	1 482	1 513	4 496	4 641	3 517	3 634	2 445	2 508	2 453	2 525	127	127	0	0	**14 520**	**14 948**
Läbivaatamisel olevad juhtumid	7 589	8 841	8 567	9 823	9 411	10 218	10 420	11 274	8 628	9 332	4 341	4 805	713	809		

**kuni 30/06/2008*